
Erdély

A MÁSODIK BÉCSI DÖNTÉS VÉGREHAJTÁSA

III.

"Ki tudja, merre, merre visz a végzet
göröngyös úton, sötét éjjelen."

Szeptember 11, 12, 13: Székelyföld újra magyar! Székelyudvarhely, az ősz székely anyaváros; Csíksomlyó, a székely búcsújáróhely; Sepsiszentgyörgy, a székely múzeum városa; Kézdivásárhely, Gábor Áron városa; Csíkszereda, a Hargita lábánál; Gyergyószentmiklós, Gyilkos-tó; Zágon, Mikes Kelemen szülőhelye.

x

A marosvásárhelyi kormányzói bevonulás napján a köszöntők sorába áll az otrantói hős egy régi katonája is:

- "Dicső vezérünk, mélységes örömmel és kimondhatatlan hálával állok főméltóságú kormányzó úr elé, hogy volt tengerészbajtársaim nevében kifejezzem hódolatunkat egykori dicső vezérünk iránt. Eljöttünk, jelentkezünk! Mi, akik egy negyedszázad előtt acélos karral, tetterős készséggel, fiatalos lelkesedéssel dacoltunk Adria vészes hullámaival és az ellenség dühös erejével szemben dicső vezérünk parancsnoksága alatt. Dicsőséges vezérünk, ma eljöttünk örvendezni, de eljöttünk jelentkezni, hogy országnagyító és építő munkájához felajánljuk csekély erőinket. Fogadja el hát ezt, hogy felépüljön újra Nagy-Magyarország! Éljen főméltóságú kormányzó úr, éljen dicső vezérünk!"

Két történelmi hét utolsó napján Marosvásárhely esőverte kövein talán a legkeményebben hangzik a díszmenet és tart a szemle.

x

(...) Mutató a magyar fegyverekből, amelyek mások lettek, mint az ősöké, akik itt a Maros vize táján ezer esztendővel ezelőtt véren és vason megvették a földet, és nemzedékek végtelen során keresztül védelmezték és meg is tartották. A fegyverek mások lettek, de ököl, amely a kardot szorítja, a puskágyát markolja, az ma is

ugyanaz. A székelység fővárosa másodszor látja már a vitézek seregét elvonulni maga előtt, másodszor szemléli a halálgépeket s a rettenthetetlen katonát, aki bánik a fegyverekkel. És először nézhet szemébe a Férfinak, aki úgy tartja kezében ezt a hatalmas, és halálra és győzelemre egyformán elszánt sereget, akár az antik istenek a villámot.

x

Kolozsvár. Magyarország kormányzója szól:

- "Boldogan köszöntöm Kolozsvárról Erdély visszatért ország-részeit. Huszonkét év keserves megpróbáltatás után valóra vált, amiben bízni nem szűntem meg soha, egy percre sem. Kövessék az ünneplést a munka hétköznapijai! Mindenki vegye ki részét a munkából, a nem magyar anyanyelvűek szintén, mert aki kifogásra nem ad okot, az boldogulhat nálunk is. Velük szemben a megbékélés szelleme és a jó bánásmód fog érvényesülni, mert ugyanazt a sort várjuk a határokon túl maradt testvéreink részére is. Amit ígértünk, megtartjuk! Mert a mi fajunk úrfelfogása nem engedi, hogy valaha is letérjünk az igazság egyenes útjáról! Gondolatban ma itt van minden magyar. Őszinte, mélyen átérzett szeretettel gondolunk azokra a testvéreinkre, akik most nem térhettek vissza az ősi honba. Kérem őket, tartsanak ki, és folytassák békés munkájukat! Sorsuk felett öröküünk a haza s egész Európa javára! Isten áldása kísérje nemzetünket egy boldog, ifjú jövő felé!"
(Éljen! Éljen!)

x

Végeláthatatlan sorokban vonulnak el a honvédség csapatai a legfőbb hadúr előtt.

(...) Amint látom, ismét tüzérek jelennek meg, mégpedig lovas-tüzérek. Parancsnokuk paripája itt táncol, mögötte a törzstanács s a tisztjeinek a lovas csoportja megy el. Közben pedig a repülőgépek újabb szakasza: három, újabb három, és megint három, szóval három raj, tehát egy szakasz közvetlenül a fejünk fölött zúg el. Hatalmas, óriás bombavető. Kormányzó úr főfőméltósága is fölneéz, a főfőméltóságú asszony is előrelép, kijön a díszpéholy fedele alól, és gyönyör-

ködve néz körül. Nézi a repülőket, nézi aztán a felhőket, nézi a napsütést és nézi azt a ragyogó képet, amely Szent Mihály temploma körül, Mátyás király terén elénk tárul, amely kitarja ide Erdélynek és Kolozsvárnak a szívét.

x

1940. ősz. Először jár a magyar mikrofon a marosvásárhelyi református templomban. A rozsdás zár csikordul, a kilincs lekattan, s mi már benn is vagyunk. Ebben a karcsú, gót ívekkel fedett részben itt előttünk tán imádkoztak még az erdélyi fejedelmek. S tán éppen ezen a helyen, ahol most mi állunk, hallgatták az örök Isten ígését, és imádkoztak Erdélyországért. És még régebben a gyulák papjai hirdették tán ugyanitt az új Isten szavát a maroszeői ispánság kopjás, bőrvértés népének, akiket itt vasárnap beparancsoltak istentiszteletre. Mert vár állott itt időtlen régen, s bizonyosan templom is, hogy fegyverrel és keresztel egyformán vigyázzon a véren vett földre itt az István úr által parancsolt keresztény békesség. A könyvek még most is itt fekszenek a fényesre koptatott padokon.

Nyissunk ki egyet:

- "Döltödre uram, pogányok jöttek,
megalázták követ szent küszöbödnek,
Kezők a város falára vetették..."

x

A Békás-szorosban. A Békás vize zúg itt mellettünk zölden, s fenn tájtéket vet a mázsás sziklákon, amiket olyan kerekre koptatott, akár a (...) parittyakövei. Két oldalt sziklafal nyúlik az égbe, a szoros csak annyi, olyan széles, mint a patak medre s egy szekérút. Kirobbantott sziklák dőlnek szinte az emberre, úgy hajlanak az út fölé. Barlangok fekete szája ásít a kopasz falon, sárguló levelű kis bokrok és szinte fekete fenyők. Az emberláb soha nem tapodta merevéken halott, kidült fatörzse. A kőfal ritkás, hosszú fűszakállát még a zerge sem tudná lelegelni. A tető fenn ezüstösen ragyog ott, ahol már a két falra boltozatosan rátámaszkodik az ég, de itt lenn síkos és nyirkos a kő, vastag a móha, és mindent megül a hajnalban leesett hóharmat.

x

Álljunk meg egy pillanatra a magyar tudomány Erdélyben világlott fáklyáinak, a két Bolyainak sírjánál. Két szabványos, gúla formájú sírkő, elborítva folytonosan a hála és a tisztelet virágaival. (...) Itt éltek elfelejtve, és az életükben semmi sem jutott a nagyvilág megbecsüléséből, öröméből. Itt lehetetlen megilletődés nélkül állni, s lehetetlen megilletődés nélkül távozni erről a megszentelt helyről, ahol azonban most már nekik is könnyebb nyugalmuk a szabadság földjében.

x

A zágoni Mikes-portán. Most, ebben a pillanatban csendült meg a zágoni templom harangja is. Búcsúzzunk el így, ezzel a harangszóval ettől a háztól. A harangszóval, amely hegyeken és (...) túl tán elhallatszik Kassára is, s be a faragott kőműves kriptába, ahol Zágoni Mikes Kelemen csontjai porladnak. Ez a harangszó elmondja a csontoknak, hogy most már itt is szabadság van!

x

Katonasírok a Gyilkos-tónál. A csontok, amik odalent porladnak a süppedt sírok mélyén összevegyültek már az anyafölddel is, belőlük virágok nyílnak. A virág színéből se látni, hogy ki volt a magyar s ki volt az idegen. Az egyik is kék virág, s a másik is kék virág itt, mindegyik egyforma szívesen virít ezek a sírok fölött. Fenyőgallyat dobunk az egyik sírra, hogy csendes álma legyen azoknak, akik tán most már tudják, hogy nem hiába holtak meg.

x

/Vége/

Dr. BONYÁDI JÓSEF J. ...
 296/1153. szám.
 1941.

IGAZOLVÁNY

a Kétfelmagyarország és Erdély egy részének felszabadulása emlékére alapított Erdélyi Emlékérem viselésének jogosultságáról.

Anna József I. n. részére

Születési év, hely és ország: *1913.*

Születési hely: *P. hely ...*

Születési anyja leánykori neve: *Mária Julianna*

Illetőségi hely: *P. hely*

Kelt: *Hunyad* 1941. évi *11.* hó *18.* n.

ALLAS NYOMDA BUDAPEST

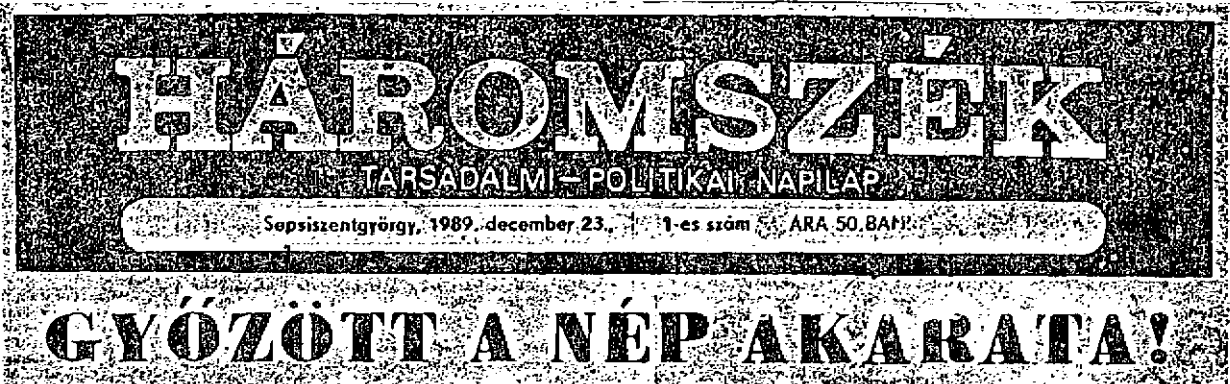
Nálosiferencsds.

HÁROMSZÉK A FORRADALOMBAN -- FORRADALOM A HÁROMSZÉKBEN

Bekövetkezett! Igen, hát itt van, szemünk előtt zajlott le, amit csak legféltebb álmainkban reméltünk. Bekövetkezett, amit mindannyian tudtunk, vártunk. Csak azt nem gondoltuk, hogy ilyen hirtelen, ily drámain fog történni.

Amikor fegyverek zaja szakította meg az őszinte imát, akkor már tudtuk, hogy nincs tovább. Egyik oldalon kért, könyörgött, fohászzkodott egy halkszavú pap, kinek fegyvere "csak" hite és imakönyve. Szemben vele páncélosok és gépfegyverek mögül a XX. század legnagyobb zsarnoka uszította a nép fiait a népre. De megértük, hogy a zsarnok elszenvedje a legnagyobb büntetést. Látnia kellett, hogyan omlik össze rendszere, hogyan hagyják el szolgálói, talpnyalói. Hiába cserélte országát egy piros Daciáért, végzeté utolérte. Örömtől s bánnattól egyszerre könnyes arcok borultak össze otthon és itthon egyaránt.

Nézzük meg a Sepsiszentgyörgyön megjelenő "Háromszék" című társadalmi-politikai napilap első -- a forradalom napjaiban megjelent -- számait. A lap az addigi "Megyei Tükör" helyett indult 1989. december 23-án.

*Jó reggelt,
szabadság!*

December 22. Az ország jelenkori történelmének legnagyobb napja. A nép örökké élő emlékezetében lángoló dátumként marad meg. Szenvedések és vér árában jött el, egy negyedszázad szörnyű és megalázó szenvedése után. Megaláztak embert, állampolgári minőségükben, a megaláztak nemzetiségüként is, elfutván addig, hogy tagadták nemzetiségünket, elemi embert-jogainkat.

A haza forradalma azt bírta el, ami idegen volt ettől a néptől, s azt juttatta napfényre, ami a legjobb benne, szabadság-szeretetét, igazságérzetét, elszántságát.

Az országban románok, magyarok, németek és más nemzetiségűek vívták ki a szabadságot. Az ország fővárosában, Temesváron, Kolozsváron, Craiován, Iasi-ban, Marosvásárhelyen, a litvánok, Sepsiszentgyörgyön, ahol a történelmi napon ezek és ezek vonultak a város tőrére, hogy szembenézzenek az automata fegyverekkel, elszántan és a szabadságra szomjasan. Győztek. A nép és a nép hadserege.

Ezen a reggelen új fejléc alatt jelenik meg a lap, voltaképpen új lapunk, a Háromszék, felezve azt, hogy szabad, ajtónk új hangon, új felkérésben akar szólni a megye népéhez, a megyéhez, melynek történelmi nevével újra használni óhajtjuk.

A lap munkaközössége mindenben az igazságot, a népet akarja szolgálni, ezt az országot, melynek mindannyian fiái vagyunk, románok, magyarok, németek és más nemzetiségűek, akik együtt, teljes testvérségben akarjuk építeni a hazát.

Az együttérzés stafétája

A hangosbemondóban egymást követik a szónokok. Pár méterrel odébb, a teherautókon őrt álltak a katonák, vállukon géppisztoly. A park évszázados fái alatt fegyvermezeit, céltudatosan, elszántan a város lakóinak ezrei egy szabad haza reményében emelték hangjukat. Egy szabad haza, egy békésebb, egy testvériesebb, egy boldogabb jövő megteremtésének céljával.

A kezdeti feszültség, mely ott settenkedett a tömeg és a sorkatonák között, ahogy telt az idő, úgy csökként. Előbb almákat dobtak a katonáknak, s azok el is kapták azokat, aztán valaki egy frissen vásárolt vékony nyújtott fel a szélső katonának. Az tört belőle, s tovább adta társának... Ez az emberi szeretetet, együttérzést, békét magában hordozó staféta végigszaladt a gépkocsin. A közbönet egy sor mosoly volt, a felelet rá a tapsvihar.

Ekkor már biztosra vehettük, hogy

itt ma nem lesz fegyverroportós, hogy itt ma nem ontják ki az ártatlanok vérének.

Nem sokkal később szárnyra kelt a hír: a félelmetes diktátor elmenekült. A félelmetől meglesztult, örömtől átítalt hangorkán köszöntötte a hirt. Ezer és ezer kar röpönt a magasba, emberek ölelkeztek, szorongaták egymás kezét. A szemekből könnyek futottak alá, az öröm könnyei. Egy katonára V betűt formálva emelte magasba karját. A kömeg'erre elindult a katonák felé. Pillanatok alatt ellepte a katonai gépkocsikat. Csökök röpöntek, a korábban még fegyveren nyugvó kezek ölelésbe mentek át, így olvadt eggyé az őrt álló szakasz, s a város több ezres tömege.

Győztünk! Győztünk! — hallatszotti innen is, onnan is.

Igen, meggyertük az első csatát. Békésen, fegyvermezeit, emberségesen. A gépkocsisor a békésen integető katonákkal lassan kifordult a székhez elöl. Magunkra hagytak, hadd éljük nyugodtan az öröm első perceit.

(ÁROS)

(1989. december 23.)

FARKAS ÁRPÁD

Tajték

Ujévi képeslap Tökés Lászlónak

E fenyőt, fejszék hajszolták
a hegyre; szuszogva kaptalott
föl, föl a dombra, míg harsogtak
mögötte balták éveken át.
Csúcsra ért csaknem; a fehérség,
mit ágain látsz, nem hóprém —
tajték az, tarajló hab!

(1989. december 27.)

Posta körül kiskatonák

Nem, nem a vasárnapi korzózó kimenő, a postaládába csúsztatandó boríték vonzza most ide a jó-posta köré meg az épületbe a kiskatonákat: parancsra érkeztek, védelmezni a védelmezendőt. Egy lány libben be a lengőajtón, s szaladó szeme a tumultusban is rájuk tapad: ők ezeknek az öröms, de jajos napokban is a biztonságot meg védeltséget sugárzó legényei, ők, a sorkatonák. Az érzelmi kötődést hozzájuk bizonyítva, mindenhol dúsítják aztán személyes élmények, helyi történések s annyi más. Az elaljasodott bandák, elvetemült gazfickók kártevő igyekezete, emberéretet kívánó, bosszús kiváltó vérszomja. Hallottunk ilyenről is. Kellene hát ezek a kiskatonák. Vagy az öcskösért, barátok, ismerősök katonafiatléri aggódnak a róla tudók: vajon hol örködik most a mi fiunk, mint itt ezek? Vajon

örködik-e még? Jaj, jön-e már hír róluk?

Libben a lány s újra lódul a lengőajtó, szalad az üzletig, kegyeret, szalámit kér és kap, otthon holmi sajt meg egyéb is akad, szalvéta a szomszédban, rohan vissza s remegve teszi asztalra a kóstolót; a fáradt legények a helyzetet félreértve mondják, hogy ők nem is eme városból lennének, s mondja a lány, hogy mit sem tesz ez, használják egészséggel. Címet meg nevet kérnének, de mondja a lány, hogy nem ez a fontos most, jógyaságuk jó étvágygal — s utána gondolja csak, hogy üres hassal lankad a kitarítás. És szinte sirnak a legények, s úgy köszönik meg a gasztust, a nyelvi ízek után itélve messziről idevezényelt fiúk, mint azok, akik az őket ünneplő civilek köszönő szavaira, amiért a tüntetésen nem lóttek beléjük, visszaköszönve kiabálták: mi köszönjük! Mi köszönjük!

SYLVESTER Lajos

(1989. december 29.)

Tekintettel vagy tekintet nélkül

Maziliu professzornak a főváros forradalmának első délutánján a Köztársaság téren mondott beszédének egy mondata, gondolata megragadt fejemben. Az elkövetkező időszakban — hallottuk a világszeretete ismert tudóstól — a kisebbséggel nem nemzetiségűkre való tekintet nélkül kell együtt élnünk, hanem éppen arra való tekintettel!

Kulcsmondat volt e jövőnk szempontjából. Hisz ezt, éppen ezt óhajtottuk hosszú évtizedeken át — legyenek tekintettel nemzetiségünkre. Nem kiváltságokat, nem több jogot, kevesebb kötelezettséget kívánt vagy kíván magának az itt élő nemzetiség, hanem ezt, csak ezt, ennyit: legyenek tekintettel nemzetiségére. Ha ez most, e fel-emelő, forradalmi napok után halló fülekre talál, mi, a nemzeti kisebbség, vagy nevezük barátunk, egyre megy, tagjai otthonosabb, lakhatóbb jövőbe lépünk. Higyünk ebben!

SIMÓ Erzsébet

(1989. december 24.)

Nyilatkozat

Kovászna megye rendőrségi és belügyminisztériumi dolgozói őszinte érzelmeikkel és egyöntetű örömmel, akárcsak a haza bármely jó állampolgára, követték és fogadták az igazi forradalmi, a román nép hősiességével kivívott Nagy Győzelmet.

Egész hozzáállásunkkal csatlakozunk a Nemzeti Megmentési Front Tanácsa által kidolgozott és irányított új politikai vonalhoz, államszervezéshez és gazdasági-társadalmi újjáépítéshez, valamint teljes határozattal, hazafias odaadással vállaljuk, hogy teljesítjük a ránk bízott összes feladatokat és küldetésüket.

Jelentjük, hogy ezekben az igazi forradalmi decemberi napokban, nem hajtottunk végre egyetlen elítélendő parancsot, sem cselekedetet a megye forradalmi erői vagy lakossága ellen. Mi több, mikor szükségesnek mutatkozott, a Nemzeti Megmentési Front megyei tanácsának felhívására, a hadsereggel és a hazafias gárdákkal karöltve vettünk részt a municipium: a városok és községek főbb objektumainak védelmében, a közrend és a csend helyreállításában.

Forró lelki átéléssel és a legmélyebb odaadással készek vagyunk, hogy a ránk bízandó feladatokat és megbízásokat teljesítsük, teljes harci és munkakészségünket a román nép Nagy Győzelmé megerősítésének szolgálatába állítsuk.

Éljen a szabadság!

Éljen Románia!

ARDELEAN Gavril ezredes,
a megyei rendőrség főnöke

(1989. december 30.)

Felcsillant a fény, hogy nemcsak házunk, hazánk is van itt, ezen a véráztatta földön, mely csaknem fél évszázadon keresztül volt otthon helyett börtönünk. Most megnyertük a forradalmat, nyerjük meg hát a békét is! Tudjuk, mindig is tudtuk, hogy ehhez "a kiművelt emberfők sokaságára" van szükség. Most előttünk a lehetőség, s ezt a lehetőséget kötelességünk kihasználni. Kötelességünk magunkért, apáinkért, fiainkért!

ALJON ISTEN MINDEN JÓT
EZ ÚJ ÉSZTENDŐBEN
KÉREK EL MIND A NEM JÓT
EZ ÚJ ÉSZTENDŐBEN
MÍTŐL FÉLÜNK MENTSEN AKKOR
AMIT VÁRUNK LEGYEN MEG
EZ ÚJ ÉSZTENDŐBEN!

MAGYARI LAJOS:

Fohász

Istenem, itt az újév, szólnak a harangok,
Patyolat lepelt zuhantat az ég a földre.
Véres Karácsonyunkon át az emberi hangok
bekopognak templomodba, a jövődőbe.

Istenem, most kell szívünket fölemelni,
a kivérzett, de mégis élő szíveinket.
A salakból az izzó aranyat mind kimerni,
és zászlóvá szöni a bűvő reményeinket.

Fogj kézen, tisztaság, és vezess el oly napokra,
hogy fölhagyott otthonainkat föltaláljuk,
adj végre hús italt inni már azoknak,
kiknek a jog s szabadság régi szomjú vágyuk.

Minékünk, a tegnap még hazátlagoknak,
szülőite földünkre hozd el a Hazát,
az otthonot, mit úgyis hiában
kerestünk volna, futva,
akár száz vagy ezer határon át.

Istenem, itt az újév, szólnak a harangok,
istenem, óvd e szivdobbanással
igazult Hazát...

Legyen az Ember otthona mindörökre,
nevéen szólítsa meg mindenik fiát.
A korokon át,
A szíreken át.

1990

Kedves olvasóink, Háromszék lakói, magyar és román testvéreink! Olyan esztendőt zárunk ma, és búcsúztatunk el, mely a közös haza történelmének legnagyobb történelmi sorsfordulóját hozta el számunkra: az igazság diadalát, a szabadság megszületését. Vérrel fizettük meg ezt a drága kincset, tízezrek áldozták érte életüket, hogy a maradék emberhez méltó életet élhessen e földön immár mindörökre. Az ő szent emlékük is arra kötelez, hogy legjobb emberi minőségeinket állítva csatasorba, küzdjünk és dolgozzunk az édesanyjaink lett hazáért, 1990 legyen az értelmes alkotás, a demokrácia, az új társadalom megteremtésének esztendeje.

A Nemzeti Megmentési Front megyei tanácsa, a Romániai Magyarok Demokrata Szövetsége helyi szervezete és a lap munkaközössége nevében meleg szeretettel köszöntjük a megye összes lakóit.

Bort, búzát, békességet, szabadságot, testvériséget!

(Összeállította: Ozsváth Gábor)